

EPISCOPUL NICOLAE POPEA – UN MARE APĂRĂTOR AL ROMÂNILOR ORTODOCȘI DIN TRANSILVANIA

Preot Vasile SECRIERU

În fondul de carte rară al Bibliotecii Științifice a Universității „Alec Russo” din Bălți, se păstrează volumul „Vechea Mitropolie ortodoxă română a Transilvaniei, suprimarea și restaurarea ei” (Sibiu, 1870, XIV-354 p.), semnat de către episcopul, omul politic și istoricul Nicolae Popea.

Ne propunem, în continuare, să oferim cititorilor câteva date despre viața și activitatea autorului acestei lucrări. S-a născut la 17/29 februarie 1826 în Satulung (Brașov), într-o familie de preot. Studiază la gimnaziile din Brașov și Blaj, urmează Dreptul la Cluj (1843-1846) și Teologia la Viena (1846-1848). Participă la revoluția din 1848, ocupă diverse funcții în administrația de stat. După anul 1854 devine cel mai apropiat colaborator al mitropolitului Andrei Șaguna; secretar al Eparhiei ortodoxe române din Sibiu; profesor la Institutul teologic-pedagogic (1856-1870). În 1856 se călugărește cu numele Nicolae (din botez Neagoe), este asesor (consilier) și apoi vicar al Arhiepiscopiei Sibiului (1870-1889), arhimandrit (1871), deputat în Dieta Transilvaniei (1863-1865), membru al Senatului imperial din Viena, președinte al Comitetului Național Român din Transilvania (1878-1881). La 27 martie/8 aprilie 1889 a fost ales episcop al Caransebeșului (2/14 iulie 1889), păstorind aici pînă la moarte (26 iulie/8 august 1908). În calitatea sa de episcop, s-a îngrijit de activitatea Institutului teologic-pedagogic din Caransebeș, în 1891 a ridicat o nouă clădire, s-a preocupat de ridicarea stării materiale a Eparhiei pe care o conducea. A scris mai multe lucrări de istorie bisericească, mai ales, privitoare la activitatea mitropolitului Andrei Șaguna. În anul 1877, a fost ales membru-corespondent al Academiei Române, iar în 1899 - membru activ. Este autorul volumelor: „*Vechea Mitropolie ortodoxă română a Transilvaniei, suprimarea și restaurarea ei*” (Sibiu, 1870); „*Arhiepiscopul și mitropolitul Andrei Baron de Șaguna*” (Sibiu, 1879, 387 p.), cu același titlu o broșură (1873, 34 p.); „*Memorialul arhiepiscopului și mitropolitului Andrei Baron de Șaguna sau luptele naționale politice ale românilor 1846-1873*”(tomul I, Sibiu, 1889, XIV, 408 p.); „*Arhiepiscopul și mitropolitul Andrei baron de Șaguna*”(București, 1900, 42 p.; Discurs de recepție la Academia Română). A mai publicat numeroase studii, articole și cuvîntări în revistele „Telegraful Român” (Sibiu), „Foaia Diecezană” (Caransebeș), „Die Zukunft”, „Wanderer”, „Ostund West” din Viena (vezi: Păcurariu, Mircea. Dicționarul teologilor români, București, Ed. Univers enciclopedic, 1996).

Lucrarea „*Vechea Mitropolie ortodoxă română a Transilvaniei, suprimarea și*

restaurarea ei" a fost dedicată „Escelenței Sale Înaltu-Presîțului Domnu Andrei Baronu de Siagun`a, Archiepiscopulu și Metropolitulu Româniloru orto din Transilvanî`a, Ungari`a și Banatu etc. și Tuturoru Onorat. Domni și Frați, cari conlucrară la restaurarea vechiei Metropolii ortodoxe române a Transilvaniei”.

Volumul cuprinde o „Introductiune” și trei mari părți:

Partea I-a (Vechi`a Metropolia ort. Româna a Transilvaniei):

1. Esitenți`a vechiei metropolii a Transilvaniei;
2. Originea vechii Metropolii a Transilvaniei;
3. Pusețiunea și jurisdicțiunea vechiei Metropolii a Transilvaniei;
4. Metropoliiții vechiei Metropolii a Transilvaniei
5. Apostas`a Metropolitului Atanasiu;
6. Unirea si consecințele ei;

Partea a 2-a (Suprimerea vechii Metropolii a Transilvaniei):

1. Starea bisericii ort. din Ardelu după unire;
2. Primele încercări pentru restaurarea vechiei Metropolii a Transilvaniei;
3. Primele radie de speranția, pentru restaurarea vechiei Metropolii a Transilvaniei;
4. Deputațiunea din 1862, pentru restaurarea vechiei Metropolii a Transilvaniei;
5. Ultimii pași pentru restaurarea vechiei Metropolii a Transilvaniei;

Partea a 3-a (Restaurarea vechii Metropolii a Transilvaniei):

1. Resolvirea vechiei metropolii a Transilvaniei prin imperatulu;
2. Congresulu serbescu din a.1865, și Români;
3. Despărțirea faptică a Româniloru de cătră Serbi;
4. Inarticularea restauratei Metropoliei române a Transilvaniei;
5. Primulu congresu naționalu bisericescu alu restauraței Metropolii a Transilvaniei.

La elaborarea acestui volum, Nicolae Popea a utilizat diverse documente și mărturii ale epocii: „Istoria bisericească” de Petru Maior; „Istoria bisericească” de Andrei Șaguna; „Acte și Fragmente” de Timotei Cipariu; „Istoria bisericească” a lui Alecsandru Geanoglu Lesviodacsu; „Documente istorice despre starea politică și ieratică a Româniloru din Transilvania” (Viena, 1850); „Cronica româniloru” (1680) de Gheorghe Șincai; „Istoria româniloru” de Aurelian Treboniu Laurian; „Istoria Româniloru din Dacia superior” de Alexandru Papiu Ilarian; „Istoria generală a Daciei” de Dionisie Fotino; „Istoria bisericească” de Tincu Velea. A folosit lucrări atît ale autorilor români, cît și străini. Alte surse de inspirație sînt: „Actele sinoadelor bisericii ortodoxe din Ardeal ținute în anii 1850 și 1860” și revistele: „Speranția” (1869, Arad), „Gazeta Transilvaniei” (1855, Brașov), „Telegraful Român” (1862, 1864, Sibiu) ș. a.

Referindu-se la unirea unor români ortodocși din Transilvania cu Biserica Romei, Nicolae Popea arată că românii care “trecură la unire cu biserica apusenă, nu se uniră din îndemnul străinilor reuvoitori ai națiunei române, avendu interesele materiale înaintea ochiloru lor, și ca tocm`a pentru aceea unirea e o operă străina, o

plantă esotică plantată în pământul nostru național; că ea fu o amăgire a bieților români de a se lăsa ca să se întrebuiție de instrumente orbe ale intereselor străine nemicitoare de interesele cele adevărate române; că ea fu o desbinare a fraților, carea ca orice desbinare, și ca totu ce ne veni de la străini, produse mari rele pentru națiunea noastră, și că în fine ea, unirea, privită din orice punctu de vedere nu mai are astăzi nici unu sensu.”

Și cu toate aceste încercări iezuitice, vechea Mitropolie ortodoxă a Transilvaniei încă trăiește, a reînviat ca un fenix din propria lui cenușă și mai strălucitoare de cum era înainte, tocmai ca soarele de vară: el apune seara, pentru ca a doua zi să răsară și mai strălucit, moartă a fost și a înviat, pierdută și s-a aflat, nesocotită, șubredă și gârbovită de suferințe, iar acum a reîntinerit, plină de viață și putere, destul de puternică ca să înfrunte orice atacuri care i se vor mai aduce”.

Abordarea unui astfel de subiect a fost dificilă din cauza lipsei izvoarelor istorice, în unele cazuri autorul a recurs la combinații istorice și deducții logice, în special pentru a înțelege originea vechii Mitropolii, numărul și numele Mitropoliților care s-au succedat în scaunul Mitropolitan ortodox al Transilvaniei. În expunerea obiectului “preste totu me folosii de scriitori români și străini, și citațiunile din operele acelor`a le espusei mai cu sema în întregu cuprinsulu loru, pentru ca lectorulu să le aibă naintea ochiloru și cu atît`a mai lesne să-și pota forma părerea despre cele ce se referescu la densesle. Me folosii ici-colo și de foile periodice mai alesu în tempurile mai prospete, și reprodusei articuli întregi din polemiele ce avură locu în asta afacere dela unu tempu încoci. Multe din cele ce privescu fazele mai noue ale Mitropoliei le scie scrietoriulu acestor`a din propri`ași speriiinția, avendu ocașiune a participa și însuși la mai multe acte de ale acelei`a parte activu, parte ca martoru oculatu”.

Chiar dacă ar putea să supere pe unii, analizînd cît mai obiectiv evenimentul privind dezbinarea confesională produsă prin unirea unei părți a românilor ortodocși din Transilvania cu biserica apuseană, Nicolae Popea afirmă că “...pre lîngă tote acestea nu se puteau nicidecum trece cu vederea, fără ca să se fi formatu o lacună mare istorică, o știrbitură și o mutilare a întregului. De altmintrea ele sîntu fapte istorice basate pe documente, apoi a erui și a spune adevărule credu că e detorinți`a principală a istoriculu.”

În opinia autorului, istoria unui popor este viața lui însuși, privită din toate punctele de vedere.

Biserica ortodoxă din Transilvania s-a identificat cu însăși națiunea română. Istoria acestei Mitropolii este o completare a istoriei bisericii noastre, fără de care cea politică nu se poate scrie și nu poate avea valoare deplină. Dacă străbunii noștri s-ar fi îngrijit mai bine pentru însemnarea actelor lor naționale, bisericești și politice, astăzi, n-ar mai fi necesar “a orbecăi în întuneric fără nici un pic de lumină”.

Nicolae Popea, în finalul Prefaței, scria: “...Premine unulu me mîngîie consciinți`a de a-mi fi împlinitu o detorinția, ce crediui că am facia cu Metropolis`a, cu biserica și cu națiunea noastră, ca unu fiu credențiosu alu loru, neavendu altu scopu îndintea ochiloru decîtu curatu numai adevărule istoricu...Și așia unic`a mea dorinția aru fi, de a fi potutu adauge și eu prin acesta lucrare nepretențiosă, măcaru o pagină la

opulu celu mare istoricu bisericescu și naționalu românū”.

Această lucrare, de o mare valoare documentară și istorică, care constituie un prețios izvor de informații, vine, încă odată, să ne demonstreze că românii ortodocși din Transilvania și Ungaria au avut Mitropolia lor națională și autonomă încă din cele mai vechi timpuri: "și acest`a sîntemu în stare a o documenta cu o mulțime de documente de totu feliulu, documente autentice și valide, încîtu a nu crede într`însele aru însemna a nu crede în lumen`a sorelui ce luminedia deasupr`a noastră”.

